

Közjegyzői nemperes eljárások

Szerző: MÁTÉ Viktor

Affiliáció: közjegyző, a Budapesti Közjegyzői Kamara elnökhelyettese

Rovat: Polgári eljárásjog

Rovatszerkesztő: HARSÁGI Viktória

Lezárás dátuma: 2019.01.01

Idézési javaslat: MÁTÉ Viktor: „Közjegyzői nemperes eljárások” in JAKAB András – KÖNCZÖL Miklós – MENYHÁRD Attila – SÜLYÖK Gábor (szerk.): Internetes Jogtudományi Enciklopédia (Polgári eljárásjog rovat, rovatszerkesztő: HARSÁGI Viktória) <http://ijoten.hu/szocikk/kozjegyzoi-nemperes-eljarasok> (2019). Konkrét szöveghelyre való hivatkozáshoz javasoljuk a szövegbeli bekezdésszámok használatát, pl. [8] vagy [12]–[18].

A magyar közjegyző olyan hatóság, amely állami felhatalmazás alapján az igazságszolgáltatás rendszerén belül közhiteles jogszolgáltató tevékenységet végez. Az Alkotmánybíróság a 944/B/1994. AB határozatban leszögezte, hogy a „közjegyző a jogszabály által meghatározott hatáskörében az állam igazságszolgáltató tevékenysége részeként jogszolgáltató hatósági tevékenységet végez”. Az elv gyökerei már a kora középkorban megmutatkoztak, és a későbbi évszázadok alatt Európában fokozatosan, majd az 1800-as évekre Magyarországon is kikristályosodtak. A közjegyző a hatáskörébe utalt, jogi jelentőséggel bíró eljárásokat (amelyek minden esetben állami közfeladatot megtestesítő nemperes eljárások az azok jellegéből adódó valamennyi eljárási sajátossággal együtt) a felhatalmazója által biztosított intézményi függetlenségben, pártatlanul, kevés törvényi kivételtől eltekintve felkérés alapján és közreműködési kötelezettséggel folytatja le – jogszabályi keretek között meghatározott – díj ellenében, ugyanis a közjegyző nem utasítható, és csak a törvényeknek van alávetve, székhelyéről nem mozdítható el hozzájárulása nélkül, csupán a jogszabályban meghatározott fegyelmi eljárás eredményeképpen. A közjegyzői nemperes eljárások célja a bírósági peres és nemperes eljárások számának csökkentése, azok lefolytatásának megkönnyítése, időtartamuk lerövidítése és ezáltal a társadalmi jogbiztonság erősítése, hiszen a közjegyzőség valamennyi eljárása a megelőző jogszolgáltatás keretébe sorolható.

Tartalomjegyzék

1. A közjegyzői eljárások evolúciója

- 1.1. Általános történet
- 1.2. Hazai történet
- 1.3. Korabeli eljárásjog

2. Nemzetközi kitekintés napjainkban

- 2.1. Az angolszász típusú közjegyzői rendszer
- 2.2. A latin típusú rendszer
- 2.3. A latin típusú és angolszász rendszer ötvöződése
- 2.4. A magyar rendszer elhelyezkedése a struktúrában

3. A hazai közjegyzői nemperes eljárások

- 3.1. Az eljárások sajátosságai általában

- 3.2. A közjegyzői okiratok és tanúsítványok, valamint az egyéb nemperes eljárások klasszikus elhatárolása
- 3.3. Hatásköri, illetékességi és joghatósági kérdések
 - 3.3.1. Hatáskör
 - 3.3.2. Illetékesség
 - 3.3.3. Joghatóság
- 3.4. Eljárási sajátosságok
- 3.5. Jogorvoslati lehetőségek

4. Az egyes közjegyzői nemperes eljárások csoportosítása azok sajátosságai szerint

- 4.1. Ügyleti jellegű közjegyzői eljárások
- 4.2. Igényérvényesítési jellegű közjegyzői eljárások
- 4.3. Őrzési jellegű közjegyzői eljárások
- 4.4. Bizonyítás felvételével kapcsolatos közjegyzői eljárások
- 4.5. Jogviszony, joghatás megszűnésével kapcsolatos közjegyzői eljárások
- 4.6. Jogutódlással kapcsolatos külön közjegyzői eljárások
- 4.7. Regisztratív vonatkozású közjegyzői eljárások

5. A közjegyzői nemperes eljárások jövője

6. JEGYZETEK

1. A közjegyzői eljárások evolúciója

1.1. Általános történet

[1] Általánosságban véve a hiteles személyek tevékenysége és a közhitelesség iránti igény az ókortól napjainkig folyamatosan jelen volt a civilizált jogrendben élő társadalmakban. Az intézmény kialakulása kapcsán említést érdemelnek bizonyos római jogi vonatkozások (jóllehet már a korai nagy múltú civilizációk is ismerték a jogi területen működő írástudók – kezdetben rabszolgák – tevékenységét). Iustinianus császár novelláiban ekkor határozták meg ugyanis intézményes formában a jogi képesítésű írnokok, *tabelliók*^[1] eljárására vonatkozó szabályokat. Fontos rögzíteni, hogy a későbbi közjegyzői rendszerek kialakulására a *tabellio* intézménye nem volt közvetlen hatással, tevékenységükből hiányzott a felsőbb szervtől kapott felhatalmazás, pusztán szakmai szervezetbe tömörült jogszolgáltató írástudók voltak, az általuk készített okirat minősített bizonyító erővel bírt ugyan, de nem volt közhiteles.

[2] A Római Birodalom bukását követően és a népvándorlások által generált bizonytalan politikai helyzet stabilizálódása során Európában (és elsőként Észak-Itáliában) megkezdődött a közjegyzői intézmény alapjainak kikristályosodása. Megjelent az adminisztratív és igazságszolgáltató főhatalomnak mint a közhitelesség mindenkori letéteményesének azon szándéka, hogy az okiratok szerkesztésére irányuló hiteles státuszt feladatainak megkönnyítése, megosztása céljából delegálja, valamint azért, hogy a magánjog fejlődése okán fokozatosan teret nyerő okirati igényeket megfelelően kiszolgálja (->okirat). Így a közjegyzői feladatkört ellátó személyek egy, az adott egyházi vagy világi főhatalom, városi vezetés vagy bíróság képviselőjétől kaptak felhatalmazást tevékenységük folytatására azért, hogy hiteles, azaz minősített bizonyító erővel rendelkező okiratokat készítsenek. Közreműködésük felért két tanú vallomásának erejével. Kialakult tehát a ->közjegyzőség mai modern változatának őse.^[2]

[3] A gazdasági és kereskedelmi élet fellendülése következtében az írni-olvasni nem tudó, egymást nem ismerő kereskedők a közöttük létrejött, szóban megkötött egyezségekről írásos bizonyítékot

kívántak létrehozni. Ennek érdekében bíróságra mentek és az egyezséget ott kötötték meg. Az egyezséget a bíró jóváhagyta, a bírósági jegyző (*notarius*) pedig jegyzőkönyvbe foglalta. Ez az írásos bizonyíték pótolta azt a tény, hogy a résztvevő felei írástudatlanok.^[3]

[4] A *notarius*, tehát eredetileg egy bírósági írnok volt már a VI. századtól kezdve, akinek a bíróság a X. századra a megnövekedett okirati igények következtében delegálta az addig nála lévő közhiteles okirat szerkesztési jogkört. A későbbiek során a közjegyzők folyamatosan függetlenednek (de megbízásukat minden esetben valamely főhatalomtól, azaz pápától, a német-római császártól vagy a városi vezetéstől nyerték), és az okirat szerkesztési tevékenységük fokozatosan elterjed annyira, hogy a XIII–XV. századra már virágkorát élte.^[4] Fontos tényező, hogy a kezdeti közjegyzők még nem jogászokként működtek, hanem elsősorban írástudók voltak, ezért okirataik elkészítése során formulákat használtak. (A formulákat a bolognai egyetem atyja és a glosszátor iskola megalapítója, Irnerius mester foglalta össze először a XI. században a közjegyzők számára.)^[5] A későbbiek során a közjegyzői tevékenységet egyre inkább jogi és nem csupán retorikai végzettséggel rendelkezők végezték, és szinte minden fajta ténytanúsítvány és okirat elkészítésében részt vehettek. A közokirat kényszer első intézménye IX. (Szent) Lajos francia király nevéhez köthető, aki elkülönítette a peres és a peren kívüli eljárásokat, és az utóbbiakat teljes egészében a közjegyző hatáskörébe utalta.^[6] Az ingatlanok tekintetében a kötelező közjegyzői közreműködés Franciaországban ettől az időszaktól mind a mai napig fennáll. Általánosságban megállapítható tehát, hogy a közjegyzőség Itália északi részéről került át több európai országba.

1.2. Hazai történet

[5] A legkorábbi közhitelességi eljárások hazánkban a poroszlók eljárásai voltak, akik már Szent István korában is működtek mint „hatósági tanúk”, és személyes jelenlétükkel ténytanúsításoknál jártak el, azonban írásbeli tanúsítványt nem állítottak ki. Könyves Kálmán korára a poroszlók tanúsítási tevékenysége eltűnt, mivel tekintélyük jelentősen lecsökkent. A poroszlók működése mellett, a XI. század végén alakultak ki a „hiteles helyek” (azaz a káptalanok és konventek által végzett hiteles okiratok kiállítására jogosult helyek). Az írásbeli okiratokra irányuló megnövekedett igények miatt számuk az idők során folyamatosan nőtt, összetételük is egészen 1351-ig folyamatosan bővült, amikor is Nagy Lajos király a jogbiztonság növelése érdekében szabályozta a rájuk vonatkozó eljárásrendet és kinyilvánította, hogy hiteles hely csak a király által jóváhagyott pecséttel járhat el. Sajátos eljárások voltak ez idő tájt a ténytanúsítás körén belül a birtokbaadás, a határjárás, az idézések átadása, a megtekintések, az eltiltások végzése és a tanúvallomások felvétele mint eseti hatósági eljárások. Már ekkor kikristályosodtak egyes olyan maradandó eljárási elemek és elvek, mint az okiratok felolvasása, az eredeti okiratok irattárban történő őrzése, azokról hiteles kiadmányok kibocsátása, de ilyen volt a pártatlanság követelménye is.

[6] Az 1300-as években Károly Róbert meghonosítja hazánkban is az Itáliában akkor már virágkorát élő közjegyzőséget. Ennek legfőbb bizonyítéka, hogy Károly Róbert királlyá választását két nápolyi közjegyző tanúsította 1308. november 27-én.^[7] Ez alapján látható, hogy az ilyen elv szerint működő közjegyzők már közjogi tanúsítványokat hoznak létre.^[8] A közjegyzők az 1550-es évekig a hiteles helyekkel párhuzamosan működnek, utána azonban eltűnnek. A két rendszer – jóllehet, ugyanúgy hiteles okiratok kiállítására irányul – tevékenysége és működése azonban eltérő. Míg a hiteles helyek különféle pecsétet használtak hitelesítő eszközként, és okirataik a világi bíróságok előtt rendelkeztek bizonyító erővel (tekintettel arra, hogy főként a világi bíróságok hatáskörébe tartozó ügyek kapcsán készültek), addig a közjegyzők kézjegyet használtak egyedi azonosítóként és okirataik az egyházi bíróságok előtt kerültek felhasználásra (mivel főként családjogi ügyek kapcsán készültek, amelyek az egyházi bíróságok hatáskörébe tartoztak akkoriban).

[7] Sokáig a hiteles helyek működnek közjegyzőség nélkül, míg az 1848-as áprilisi törvényekkel meg nem szüntetik őket. 1858 és 1861 között egy rövid időszakra az osztrák Közjegyzői Pátens hatályának Magyarországra történő kiterjesztésével a császári közjegyzők rendszere kerül

alkalmazásra hazánkban is az Országbírói Értekezletig. Az Országbírói Értekezlet határozatainak utolsó szakasza megszünteti az intézményt. 1861 és 1875 között nincs közjegyzőségünk, hanem a feladatköröket a bíróságok próbálják ellátni, azonban az ügyvédség nyomására megalkotásra került az *1874. évi XXXV. törvénycikk*, amely a „királyi” közjegyzői rendszert és eljárásokat, több kapcsolódó jogforrással együtt egészen 1946-ig meghatározta. A királyi közjegyzőkről szóló törvény és annak novellája alapján a királyi közjegyzők eljárási hatáskörébe a közokirat szerkesztés (okiratok, végrendelek, tanúsítványok), az okiratok és értékeműek őrzete, a hagyatéki eljárás lefolytatása^[9] és a bírói, gyámhivatali megbízások teljesítése tartozott. Ez a „szélesebb hatáskört biztosító francia (közjegyzői) modell átvétele helyett a német, elsősorban az osztrák szabályozást követte”.^[10] A végrehajtás foganatosítása alternatív hatáskörként volt jelen, illetve a bíróság a csődvagyon zár alá vételét közjegyző kirendelésével oldotta meg. *A váltótörvényről szóló 1876. évi XXVII törvénycikk* rendelkezései alapján a váltóóvás a járásbíróssággal közös hatáskör volt.

[8] 1946 és 1949 között egy rövid időszakra teret nyert a polgári közjegyzőség intézménye (amely egyébként ma is működik), ám 1949-től a polgári közjegyzőség állami formában működött tovább, szervezetrendszerét a bíróságok rendszerébe olvastották, és a jogszabályi környezet az akkori társadalmi rend viszonyainak megfelelően hatásköreiket és bizalmi szerepüket lecsökkentette. Ez a periódus 1992-ig tartott, amikor is a rendszerváltást követően a tulajdoni, a kereskedelmi és a gazdasági viszonyok változása következtében a klasszikus értelemben vett polgári közjegyzői szerepkör újra előtérbe került, az *1991. évi XLI. törvény* (Köztv.) lefektette a napjainkban is működő modern magyar polgári közjegyzőség jelenleg hatályos szabályait.

1.3. Korabeli eljárásjog

[9] Az eljárásjogi módszereket (*Ars Notaria*) kezdetben a korabeli formulás könyvek, később pedig az aktuális nemzeti jegyzői vagy közjegyzői rendtartás határozta meg. A középkorban az igazságszolgáltatás és az okiratok szerkesztésére, a ténytanúsításra irányuló eljárás eleinte összefonódott. IX. Lajos francia király reformjával vált külön a peres és a peren kívüli eljárás (mely utóbbi a jegyzők kizárólagos hatáskörébe került), valamint ekkor szüntették meg a jegyzők függését a főtörvényszéktől.^[11] Viszonylag korán, azaz már a XIII. századi Toscanában találkozhatunk a végrehajtható okiratokkal mint a közokiratokhoz fűződő speciális joghatással, mely a XVI. századra elterjedt egész Európában.^[12]

2. Nemzetközi kitekintés napjainkban

[10] Ha történeti és spirituális szempontból kívánnánk csoportosítani a közjegyzői eljárási és szervezeti rendszereket, akkor a Föld legtöbb országában működő világi, valamint sok terület számos vallásának joga szerint működő egyházi közjegyzőségekről beszélhetünk.

[11] Más szempontrendszer alapján csoportosítva két általánosságban elterjedt közjegyzői rendszert ismerünk: *a)* a latin típusú közjegyzőségeket (ilyen rendszert alkalmaz például Franciaország, Olaszország, Spanyolország, Németország, de Magyarország és a volt szocialista utódállamok nagy része is, Kanadán belül pedig a kontinentális jogrendet alkalmazó Quebec tartomány, továbbá a dél-amerikai államok nagy része) és *b)* az angolszász típusú közjegyzőségeket (például USA, Ausztrália, Kanada nagy része, Nagy-Britannia és a skandináv országok jelentős része). E rendszereknek megvannak a saját stílusjegyeik és eljárási sajátosságaik, de országonként is részleges eltérést mutatnak.

[12] Különbséget tehetünk oly módon is a közjegyzőségek között, hogy tevékenységüket polgári közjegyzőként (Magyarország, Franciaország, Spanyolország, Olaszország, Hollandia stb.), állami közjegyzőként (például Finnország) vagy e tekintetben vegyes rendszerben látják el. Mára egy dolog mindenképp közös bennük, mégpedig az, hogy a megbízatást mindig a közhitelesség letéteményesének számító főhatalomtól nyerik, ebből következően saját eljárásuk is közhiteles.

Megkülönböztethetjük őket aszerint is, hogy jogászoknak kell-e lenniük avagy sem, vagy ha ügyvédek is, akkor gyakorolhatják-e tevékenységüket a közjegyzővel párhuzamosan (Ausztriában, Franciaországban, de például hazánkban is ez elképzelhetetlen, ugyanakkor Németországban, Észak-Írországon, a kanadai Quebec tartományban és az angolszász jogrend alatti területek túlnyomó részén azonban az ott működő rendszer sajátosságai miatt igen). A fenti kritériumok azért határolandók el és képezhetik esetleg önálló besorolási mód alapját, mert nem állnak összefüggésben azzal, hogy az adott országban milyen (lásd fentebb latin vagy angolszász típusú) közjegyzői rendszer működik.

2.1. Az angolszász típusú közjegyzői rendszer

[13] Az angolszász típusú közjegyzői rendszert^[13] kialakító országok között is különbséget indukálhat az a körülmény, hogy mely másik ország joga játszott kiemelkedő szerepet jogrendszerük fejlődésében, és hogy a jogrendszer átvétele mikor történt. Általánosságban elmondható, hogy az ilyen típusú rendszeren belül működő közjegyző nem szükségszerűen rendelkezik jogász képzéssel, felhatalmazását a központi hatalom letéteményesétől kapja ugyan, de tipikusan rövid, meghatározott időtartamra és a kinevezés, valamint szűk feladatkörének ellátása minimális előképzettséget igényel. Köszönhető ez annak is, hogy az angol jog fokozottabb hangsúlyt fektet a tanúbizonyításra, ezért az okiratoknak lényegesen csekélyebb a szerepe, és a közokirat definíciót az állami intézmények saját működése során alkalmazott okiratok relációjában használja csupán. A kontinentális jogban alkalmazott közokirat és magánokirat elkülönítést nem ismerik, ennek következtében a közokiratból eredő bizonyítási előnyöket sem alkalmazzák.

[14] Az Amerikai Egyesült Államok területén működő közjegyző (*notary public*) eljárása a kontinentális jogrend országainak többségében működő latin típusú közjegyzőség (*civil law notary*) független és pártatlan jogszolgáltatói minőségétől eltérően inkább a független és pártatlan hivatalos tanúi pozíciót mutatja. A közjegyzői állás betöltéséhez itt sem szükséges jogi végzettség, az eljárási szabályok sem olyan szigorúak (a pártatlanság, az ügyfél személyazonosítás és a személyes jelenlét követelménye azonban sarkalatos), ugyanakkor a közjegyzői tevékenység csupán olyan alapvető ténytanúsítások felvételére korlátozódik, mint a másolat hitelesítés, névalíráások hitelesítése, peren kívüli eskük és nyilatkozatok felvétele, iratok kézbesítése.^[14] Ez az intézmény brit jogi alapokon nyugszik, de míg az USA rendszere alapvetően homogén és az egyes tagállamok tekintetében nem mutat jelentős eltéréseket egymáshoz képest, addig az ugyancsak angolszász típusú brit rendszer meglehetősen összetett. A szigetországi *notary public* kötelezően végzett jogász is kell hogy legyen (kivéve Észak-Írországot és Skóciát, de ezek esetében is általános gyakorlat a jogi végzettség a munkakörben). Tradicionális és határozott időre szóló megbízatásukat a canterbury érsektől nyerik. Tevékenységi körükbe a különféle ténytanúsítások tartoznak bel- és külföldi használatra egyaránt. Az eljárásuk során a hitelesített dokumentum tartalmáról is meg kell győződniük, valamint arról is, hogy a résztvevő ügyfél érti annak nyelvét. Észak-Írország közjegyzői a törvény által kerülnek felhatalmazásra mint közfeladatot ellátó közhivatalnokok, és hatáskörük keretein belül meghatározott ügyleti okiratok készítésére is jogosultak.

2.2. A latin típusú rendszer

[15] A latin típusú rendszer^[15] ettől merőben különbözik. A latin típusú közjegyző jogi végzettséggel rendelkezik és a kinevezésének előfeltétele a szigorú szakmai követelményrendszer teljesítése. Minden eljárása tekintetében hivatalos személy státuszban áll. Kinevezését ő is az állami főhatalom gyakorlójától (vagy annak letéteményesétől) nyeri, de tipikusan határozatlan időre. Legtöbb esetben kötött létszámban (*numerus clausus*) működik, szigorúan szabályozott eljárási keretek között. Eljárási díjai központilag szabályozott mértékűek. Hatásköre és illetékessége általában összefüggésben áll a területi bíróságok működésével. Az általa készített okiratok fokozott bizonyító erővel bírnak és adott esetben kapcsolódhat hozzájuk a közvetlen végrehajthatóság jogkövetkezménye is. A

közjegyzői okiratok (mind ügyleti, mind ténytanúsító) készítése mellett egyéb nemperes eljárások lefolytatása is beletartozik a latin típusú közjegyző hatáskörébe. Eljárása során, meghatározott esetkörökben a résztvevő felek személyi körülményeinek vizsgálatán túl a dokumentumok alaki és tartalmi sajátosságait is vizsgálnia kell.

2.3. A latin típusú és angolszász rendszer ötvöződése

[16] A latin és angolszász típusú közjegyzőség intézményei konkuráló rendszerek, mégis vannak olyan földrajzi területek – mint például Kanada –, ahol egymás mellett tudnak működni. Az ország Québec tartományában latin típusú közjegyzőség van, ahol a közjegyző (*civil law notary*) közhiteles személyként és végzett jogászként okirat készítésre (köztük jegyzőkönyvi és záradéki formájú tanúsítványok kiállítására),^[16] továbbá egyéb nemperes eljárások lefolytatására is jogosult határidő nélküli megbízása esetén, annak minden hozadékával együtt, azaz regisztert köteles vezetni ügyszámmal azonosított ügyei tekintetében és okiratai közokirati bizonyító erővel bírnak a benne foglalt tényekre és a teljes jogügyleti tartalomra kiterjedően.^[17] Míg Kanadának azon területein, ahol a *common law* kerül alkalmazásra, a jogrendszerek különbözőségéből eredően angolszász típusú rendszert használnak annak valamennyi tipikus sajátosságával, és ebből adódóan az ottani közjegyző a *notary public* megnevezést használja. Az Amerikai Egyesült Államokban vannak olyan irányú törekvések, hogy az ottani jelenleg alkalmazott *notary public* pozíció mellett egy hangsúlyosabb közjegyzői rendszer kerüljön bevezetésre. Érdekes, hogy elsősorban azon államoknál (Alabama, Kalifornia, Florida, Texas, Illinois) merült fel az igény, melyek szomszédosak latin típusú rendszert alkalmazó országokkal (Illinois kivételével). A (hivatkozott államok) kezdeményezések alapján több esetben már jogszabályban rögzítették a *civil law notary* többletjogosítványait, kinyilatkoztatva ezzel, hogy hosszú távon az a céljuk, hogy uniformizálják az ilyen típusú közjegyzői eljárásokat a tagállamok között. Végül szót érdemel az is, hogy Nagy-Britannia területén is működnek a latin típusú közjegyzőség stílusjegyeit hordozó jogászok *scrivener notary* megnevezéssel, akik ügyleti okiratok készítésére is jogosultak, de hasonlóan az országban tevékenykedő egyéb közjegyzőkhöz, az általuk kiállított okiratok sem rendelkeznek közokirati bizonyító erővel. Ennek természetesen az angol jog azon elvi alapvetése az oka, miszerint az okirati bizonyítékok csupán a kiállítóval szemben jelentenek bizonyítékot a benne foglalt jogok és tények tekintetében.^[18]

2.4. A magyar rendszer elhelyezkedése a struktúrában

[17] Magyarországon klasszikus latin típusú közjegyzőség működik, amely az államalapítás korában lerakott alapokra épült és kibontakozásakor osztrák mintát vett alapul, majd továbbfejlődött egy, az igazságszolgáltatás rendszerén belül működő nemperes hatósági rendszer irányába. A magyar közjegyzőt alapvetően az igazságszolgáltatás intézményének tekinti már Szokolay István is „A közjegyzőség az összehasonlító jogtudomány alapján” című, 1859-ben megjelent könyvében, hiszen nem új keletű, hogy a közjegyzői okiratok mellett a hazai közjegyzők egyéb nemperes eljárásokat is lefolytatnak (és nem csupán jogosultak ezt megtenni, hanem lefolytatásuk kizárólagos hatáskörükbe és kötelezően ellátandó feladatkörükbe tartozik). A mai elvek szerint működő egységes szabályrendszer kialakítására irányuló törekvések már a XVIII. századtól ismertek, de a világháborúk körüli zűrzavaros időkben nem tudtak megvalósulni. Idővel azonban fokozatosan mégis teret nyert a közjegyzői rendszer egységes szabályozása és az okirat szerkesztési, tanúsítvány készítési, valamint az egyéb nemperes eljárások összekapcsolódása, jóllehet csupán a legújabb korban, ám azóta folyamatosan bizonyítja létjogosultságát.

3. A hazai közjegyzői nemperes eljárások

3.1. Az eljárások sajátosságai általában

[18] A magyar közjegyző valamennyi eljárása nemperes eljárás, amelyekről általánosságban elmondható, hogy lefolytatásukért jogszabályban meghatározott mértékű eljárási díj fizetendő, továbbá minden, az eljárások során készülő közjegyzői okirat és határozat közokirat. Közös bennük az is, hogy a közjegyző köteles a nála (jogszabály szerinti forma és tartalom szerint, illetve meghatározott módon előterjesztett kérelem alapján) kezdeményezett bármely nemperes eljárást lefolytatni, közreműködését csak a jogszabályban meghatározott esetekben tagadhatja meg. A közjegyzői eljárások vagy kötelezőek és kizárólagosak egy adott területen, vagy a résztvevő felek döntenek el, hogy az adott eljárást közjegyzői nemperes eljárás vagy a jogszabály biztosította egyéb eljárási mód felhasználásával kívánják lefolytatni (ilyen például az ügyleti okiratok túlnyomó többsége). Nyilvánvaló, hogy ha az adott jogügylet nem közjegyzői okirati formában jön létre, akkor nem is fűződhetnek hozzá az abból eredő minősített joghatások (nevezetesen a közokirati bizonyító erő és a közvetlen végrehajthatóság). Nem történik meg (vagy adott esetben nem a közokiratokra vonatkozó minősített formában történik meg) továbbá az a garanciális vizsgálat, ami az eljárásban lévő felek ügyleti képességének, eljárási jogosultságának és szabad akaratának meglétére irányul, nem is beszélve a kioktatási kötelezettségről, amelyek a legtöbb közjegyzői eljárás, de valamennyi közjegyzői okirat szerkesztési eljárás esszenciális elemei. Ebből következően a törvény olyan esetekben írja elő alternatíva nélkül, kötelezően a közjegyzői okirat szerkesztési nemperes eljárás alkalmazását, ahol ezen előbbi joghatások valamelyikének biztosításához és az említett garanciális eljárási elemek alkalmazásához jelentős társadalmi érdek fűződik.

[19] Tekintettel arra, hogy a közjegyzői nemperes eljárások egyik fő célja a bírósági eljárások számának csökkentése azáltal, hogy egyértelmű és ellentmondás nélküli jogügyleteket hoznak létre, illetve egyéb eljárásaikat gyorsan és egyszerűen fejezik be, általában korlátozottan van lehetőség folyamatban létük alatt bizonyítás felvételére, és tipikusan az eljárás során keletkezett végzések tekintetében biztosított a felek részére jogorvoslati lehetőség is. Bizonyításnak javarészt akkor és annyiban van helye, amikor a közjegyző kifejezetten erre irányuló eljárást folytat le vagy saját eljárásában a célja az elkerülhetetlen bírósági eljárás előkészítése és ezáltal a per várható tartamának lerövidítése.

[20] A közjegyzői nemperes eljárások lehetnek önállóak is, de többféle eljárás egymásra tekintettel is folyhat vagy egymással szorosan összefügghet. Ilyen például a hagyatéki eljárás során kezdeményezett előzetes bizonyítás vagy igazságügyi szakértő kirendelése, amik külön eljárásként folyhatnak, befejezésük pedig elkülönül és nem függenek egymástól. De ilyen a bizalmi őrzés is, ami minden esetben egy párhuzamos eljáráshoz kapcsolódik (például ügyleti okirat szerkesztés, hagyatéki eljárás, igazságügyi szakértő kirendelése, előzetes bizonyítás). Egymással szorosan összefügg a végrendelet letétbe vétele és annak bejegyzése a Végrendeletek Országos Nyilvántartásába (a továbbiakban VONY), de ugyanígy a közvégrendelet készítése vagy más végintézkedés közokiratba foglalása és annak bejegyzése a VONY-ba, továbbá idetartozik a közjegyzői okirat kijavítására irányuló eljárás (amely egy korábban készült közjegyzői ügyleti vagy ténytanúsító okirat meglétét előfeltételezi). Vannak olyan eljárások is, amelyek indító irata egy másik eljárás lefolytatására irányuló kérelem. Ezek a közjegyzői nemperes eljárás lefolytatásának (közreműködésnek) megtagadása, az eljárás befejezté nyilvánítása az ügyfél kérelmének visszavonása vagy mulasztása esetén, amelyeket a Közjtv. szabályoz.

[21] Fontos leszögezni, hogy a magyar jogrend és a hazánkban alkalmazott közjegyzői típusrendszer nem teszi lehetővé, hogy egy adott nemperes eljárást több közjegyző folytasson le egyszerre vagy egymást követően, de az eljárás folyamatban léte alatt. Ez nem jelenti azonban azt, hogy a korábban hivatkozott egyes kapcsolódó eljárásokat – amennyiben azt jogszabály nem zárja ki – külön-külön ne folytathatná le más közjegyző. Ilyen eset lehet például egy folyamatban lévő hagyatéki eljárás egy adott közjegyzőnél és a benne felhasznált iratanyag érvénytelenségének megállapítása tekintetében kezdeményezett igazságügyi szakértő kirendelésére irányuló eljárás egy másik előtt.

[22] A közjegyzői eljárás további sajátossága, hogy az alkalmazandó eljárásjog minden esetben a

magyar, de az eljárások során egyes kérdések elbírálására irányadó jog lehet egy másik ország joga. Hagyatéki eljárásban például különböző, a magyartól eltérő jogok lehetnek relevánsak az öröklés, a végrendelet alaki vagy tartalmi követelményeinek megítélése tekintetében, de okiratszerkesztés során is kiköthetik a szerződő felek a külföldi jogot mint a szerződés tekintetében irányadó jogot. Európai fizetési meghagyásos eljárás keretében a kézbesítési szabályokra különböző országok jogai alkalmazandók. Tipikusan azokban az eljárásokban figyelhető meg ez a horizontális jogi sokszínűség, amelyek szignifikáns módon tartalmaznak határon átnyúló elemeket.

[23] A határon átnyúló eljárási elemek vonatkozásában jelentőséggel bír a konzuli feladatkörök azon részének megemlézése, amelyben a diplomáciai képviselő delegált közjegyzői tevékenységet végez. Maga a magyar közjegyző ugyanis alapvetően az ország határain belül működhet és járhat el, sőt – ahogyan erről már szó esett – sokszor korlátozott illetékességi területen. Abból a célból, hogy egyes szükségszerű közjegyzői eljárások igénybevételeének lehetőségét az ország határain túl is biztosítani lehessen, a jogalkotó a konzuli tisztviselőket meghatározott közjegyzői hatáskörökkel ruházta fel. Tekintettel arra, hogy a delegált konzuli tisztviselői hatáskörök közjegyzői területen a ténytanúsítványok elkészítésére vonatkoznak, így ennek bemutatására a szócikk 3.2 pontjában kerül sor az adott közjegyzői eljárástípus meghatározásánál.

3.2. A közjegyzői okiratok és tanúsítványok, valamint az egyéb nemperes eljárások klasszikus elhatárolása

[24] A közjegyzői nemperes eljárások a hazai jogi életben sajátos bipolaritást mutatnak. Különbséget lehet ugyanis tenni az egyes eljárások között abban a tekintetben, hogy az érintett felek ráhatása az eljárás lefolytatására és végkimenetelére milyen mértékű.

[25] Az ügyleti okirat szerkesztési eljárás esetében a közjegyző az ügyfél felkérése alapján arra törekszik, hogy az ügyfelek között létrejövő jogügylet a jogszerűség keretein belül, valamennyi fél megegyezésére jöjjön létre olyan módon, hogy az a későbbi jogviták kialakulásának esélyét a minimálisra csökkentse, hiszen ennek az eljárásnak ez a célja. Ehhez képest az olyan egyéb nemperes eljárásokban, amelyek végzés meghozatalával zárulnak, az a közjegyző feladata az, hogy a megindult eljárást annak célja s a jogszerűség szem előtt tartásával eredményesen befejezze, és itt az eljárás jellegéből adódóan nem is lehet szempont az eljárásban résztvevő felek mindegyikének megegyezése. Míg az első esetben a jogügylet létrehozása során komoly szerepe van az ügyletbe lépő felek véleményének, így az ügyletet magába foglaló okiratot a közjegyző ennek megfelelően köteles kialakítani, addig a második esetben az eljárás a céljának megfelelően nem is mindig az érintett felek kérelmére indul és a közjegyző (határozati, eljárási) formulák alkalmazásával a kezdő irattól eljut a befejező iratig anélkül, hogy a törvényes jogorvoslati vagy a szabályozott beadvány benyújtási lehetőségeken túl az érintett felek bármilyen módon befolyásolhatnák annak végeredményét.

[26] Szót kell ejteni még az egyéb regisztratív és az őrzési eljárásokról, valamint a ténytanúsító okirat szerkesztési eljárásról. Érdekes, hogy az egyéb nemperes eljárásokon belül ezek tekintetében a fenti elhatárolási mód nem kristályosodik ki ilyen egyértelműen, de mindazonáltal mindegyik eljárástípus közelít a korábban meghatározott két csoport valamelyikéhez. Az őrzési és a regisztratív eljárásokról a szócikk a 4.3 és 4.7. pontokban részletesen ír.

[27] A ténytanúsító okiratok készítése során a közjegyző feladata az általa tapasztalt tények valóságnak megfelelő tanúsítása. Az, hogy a ténytanúsítás tárgya és terjedelme mi legyen, az ügyfelek szabad elhatározása. Innentől viszont a tanúsítás tartalmát már nem befolyásolhatják, annak meghatározása a közjegyző joga és kötelessége. Ezért ez utóbbi két eljárástípus inkább az első csoporthoz áll közel, jóllehet az ott említett elhatárolási aspektusok nem alkalmazhatók tekintetükben maradéktalanul. Korlátozott ténytanúsítási eljárás lefolytatására és ennek keretében közokiratok készítésére Magyarország hivatásos konzuli tisztviselője is jogosult megfelelő felhatalmazás alapján.^[19] 2016 óta azonban a közokirat szerkesztési jogosítványuk a ténytanúsító

okiratok (tanúsítványok) készítésére korlátozódik, ügyleti okiratot ugyanis a konzuli tisztviselő ilyen minőségében nem készíthet. A ténytanúsítványok elkészítése során a tisztviselő a Közjtv. rendelkezései alapján jár el.

3.3. Hatásköri, illetékességi és joghatósági kérdések

[28] A közjegyzői nemperes eljárásban – a többi peres és nem peres eljáráshoz hasonlóan – kiemelkedő jelentőségű a joghatóság, a hatáskör és az illetékesség vizsgálatának kérdése, mivel ezek megsértésével végzett bármely jogcselekmény komoly anyagi és eljárásjogi következményekkel jár.

3.3.1. Hatáskör

[29] A ->**hatáskör** tekintetében egyszerű a helyzet, mert a Közjtv és a közjegyzői eljárásokra vonatkozó egyéb jogszabályok egyértelműen meghatározzák, hogy mely eljárások tartoznak a közjegyző hatáskörébe. Az egyes eljárásokat az egyes sajátos csoportok bemutatása során a szócikk 4 pontjában ismerteti. A korábbi nemzetközi jogi kitekintés tükrében általánosságban elmondható, hogy a magyar közjegyző hatáskörébe az átlag latin típusú közjegyzőhöz képest jelentős számú, míg valamennyi angolszász típusú közjegyzőhöz képest jóval diverzifikáltabb eljárások tartoznak.

3.3.2. Illetékesség

[30] Az ->**illetékesség** vizsgálata ennél összetettebb. Az egyes közjegyzői nemperes eljárásokról szóló 2008. évi XLV. törvény (a továbbiakban Közjnptv.) általános jelleggel határozza meg az illetékességi szabályokat minden közjegyzői nemperes eljárás tekintetében, amelyet más jogszabály egyébként nem von maga alá. A hivatkozott általános illetékességi szabályok alkalmazandók a belföldi és az európai fizetési meghagyásos eljárás, a közjegyzői okirat szerkesztési eljárás, a közjegyző által hozott, marasztalást tartalmazó határozat és a közjegyző által jóváhagyott – a bírósági egyezséggel azonos hatályú – egyezség alapján történő végrehajtási lap kiállítása, csakúgy, mint az értékpapír és okirat semmissé nyilvánítása iránti eljárás és a hitelbiztosítéki nyilvántartásba bejegyzett jogosult vagy kötelezett jogutódjának megállapítása^[20] vonatkozásában. Ezzel ellentétben némely eljárásban szigorúan kötött (például a közjegyzői ügyleti okirat végrehajtási záradékkal történő ellátására az alapokiratot kiállító közjegyző vagy annak jogutódja jogosult) illetékességi szabályok alkalmazandók. A végrehajtásnál maradvá beszélhetünk diszkriminatív illetékességről is, azaz a közjegyzői nemperes eljárás lefolytatásáért felszámított díjról és költségről kiállított költségjegyzék végrehajtása tekintetében végrehajtási lap kiállítására bármely közjegyző jogosult, kivéve azt, aki a költségjegyzéket kiállította, azaz a vonatkozó rendelkezések arra utalnak, hogy ki nem lehet illetékes, ahelyett, hogy azt határoznák meg, ki lehet.

[31] A Közjnptv. szerint az illetékességi főszabály a kérelmező székhelye, lakóhelye vagy tartózkodási helye (a bejegyzett élettársi kapcsolat megszüntetésére irányuló eljárás lefolytatása esetében az utolsó közös lakóhely is). Ennek hiányában az illetékesség a bejegyzett élettársi kapcsolat megszüntetése kivételével általános. Ilyen szabályok alá esik az élettársi nyilatkozatok nyilvántartásának vezetése, de a házassági és élettársi vagyoni jogi szerződések nyilvántartásának vezetése is azzal, hogy ebben az eljárásban a közjegyző illetékességét a házastársak vagy élettársak bármelyikének lakóhelye vagy tartózkodási helye megalapozza, (jóllehet ezt a korlátot áttöri, ha a regisztrálandó vagyoni jogi megállapodást ettől eltérő illetékességi területű közjegyző szerkeszti). Ez az általános illetékességi rendelkezés ellentmond azon általános elvnek miszerint az illetékességek rendezésénél az a cél, hogy bármely részkritériumnak megfelelő közjegyző jogosult legyen az adott eljárás lefolytatására, ugyanakkor az egyetlen olyan illetékességi szabály,

amelynél az elkészített közokirathoz kapcsolódó egyéb közjegyzői eljárás lefolytatására nem lesz alapvetően jogosult a közokiratot szerkesztő közjegyző.

[32] Az általános illetékességi szabályokon túl a Köznptv. az egyes eljárások tekintetében speciális illetékességi kritériumokat határoz meg az adott eljárás sajátosságaihoz igazítva. Ezek részben kiterjesztő rendelkezések, mint az előzetes bizonyítás esetében a bizonyítás helye szerinti vagy igazságügyi szakértő kirendelésére irányuló eljárás esetében a vizsgálat tárgyát képező ingatlan vagy dolog fekvésének helye szerinti területi illetékesség. Ugyancsak területi alapú illetékesség kiterjesztő szabály a közjegyzői letéti eljárás esetében a letét jogosultjának lakóhelye, tartózkodási helye vagy székhelye szerinti területi illetékesség, de ez kiegészítésre kerül azzal, hogy alternatív módon a teljesítés vagy a teljesítendő kötelezettség keletkezésének helye is megalapozhatja az illetékességet. A kiterjesztő illetékességi rendelkezések ezáltal bővítik az eljárásra jogosult közjegyzők körét. Részben korlátozóak azonban a speciális illetékességi kritériumok, mint a közgyűjteményben elhelyezett dologra vonatkozó valószínű öröklési jogcím igazolására irányuló eljárás esetében, ahol az eljárás tárgyát képező dolog (vagy dolgok bármelyikének) fekvése szerinti a területi illetékesség.

[33] A kiterjesztő speciális szabályok mellett további kivételt képez a bejegyzett élettársi kapcsolat megszüntetésére irányuló eljárás, ahol a kérelmezők belföldi lakóhelyének hiányában a jogszabály az általános illetékesség helyett a bejegyzett élettársi kapcsolatot bejegyző anyakönyvvezető illetékességi területe szerint határozza meg a közjegyző illetékességét.

[34] A Közjtv. általános jelleggel megállapítja, hogy a közokirat szerkesztési (ügyleti és ténytanúsító okirat készítési) nemperes eljárás tekintetében bármely közjegyző illetékes, akinél a kérdéses eljárást kezdeményezik, azzal a megkötéssel, hogy helyszíni eljárást a közjegyző csak az illetékességi területén belül folyathat, és specialitásként valamennyi budapesti közjegyző illetékessége a főváros egész területére kiterjed.

[35] Egyéb eljárásokban a közjegyző illetékességi területe igazodik a székhelye szerinti helyi bíróság illetékességi területéhez, esetlegesen vegyítve többlet illetékességi szabályokkal. A hagyatéki eljárásban például időbeli illetékességi szabályok is vannak, azaz a közjegyző működési területén utolsó belföldi lakóhellyel rendelkező, ennek hiányában ott elhalálozott, ennek hiányában ott hagyatéki vagyonnal rendelkező örökösök ügye fog hozzá tartozni, azonban az ezek alapján illetékes esetlegesen több közjegyző közül a tényleges illetékességet a halál bekövetkezésének dátuma határozza meg.

[36] A járulékos eljárások (mint az okirat kijavítása, a közreműködés megtagadása, a befejezetté nyilvánítás, a bizalmi őrzés vagy az okirati letét, az okirat végrehajtási záradékkal történő ellátása vagy nemperes eljárásban hozott határozat alapján végrehajtási lap kibocsátása, de említethetném az európai végrehajthatóságról szóló tanúsítványt) tekintetében – amelyek egyéb eljárástól ilyen értelemben vett független eljárásként nem indulhatnak – az illetékességet az alapeljárás illetékességi szabályai határozzák meg. Az olyan kapcsolódó eljárások tekintetében azonban, amelyek önmagukban is ilyen értelemben vett önálló eljárásnak minősülnek (mint a közjegyzői okiratba foglalt házassági vagyoni jogi megállapodás és annak bejegyzése a Házassági Vagyoni Szerződések Nyilvántartásába), az illetékességi szabályokat az adott eljárásra vonatkozó külön normák határozzák meg, akár egymáshoz képest eltérően is, ahogyan fentebb hivatkozásra került.

3.3.3. Joghatóság

[37] A joghatóságot főszabály szerint a *nemzetközi magánjogról szóló 2017. évi XXVIII. törvény* (a továbbiakban Nmjt.)^[21] és némely eljárás (a fizetési meghagyásos eljárás és az európai fizetési meghagyásos eljárás) tekintetében ezentúl az azt szabályozó norma, valamint külön joganyag (hagyatéki eljárás tekintetében az Európai öröklési jogi rendelet)^[22] határozza meg (->joghatóság).

Joghatósági kérdésekben irányadó lehet még (sőt felülírja az Nmjtv. rendelkezéseit is) bármely uniós jogforrás és olyan nemzetközi egyezmény, amelynek hazánk is részese, valamint olyan kétoldalú nemzetközi megállapodás, amelyet Magyarország ilyen tárgyban más országgal kötött.^[23]

3.4. Eljárási sajátosságok

[38] Valamennyi közjegyzői eljárás speciális részletszabályait a rájuk vonatkozó normák határozzák meg, a Közjntv. azonban általános szabályokat rögzít, amelyek két kivétellel (a hagyatéki eljárás és a fizetési meghagyásos eljárás) valamennyi közjegyzői eljárásra alkalmazandók. A hivatkozott törvény kimondja, hogy a közjegyző eljárása azonos hatályú a bíróság eljárásával a polgári nemperes eljárások keretei között, és a jogszabályban nem meghatározott kérdések tekintetében a mindenkori polgári perrendtartás (jelenleg a *Polgári Perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény* – a továbbiakban Pp.) alkalmazandó.

[39] A közjegyző tevékenysége és az általa lefolytatott nemperes eljárások jellege és jelentős joghatása megfelelő eljárási garanciák alkalmazását igényli attól függően, hogy mely eljárásról van szó. Az egyes jogügyleteknél a jogviták elkerülése a cél, míg a nem ügyleti jellegű eljárások esetében a konszenzus létrehozása és az eljárás eredményes befejezésének célja váltakozik. Általánosságban elmondható azonban, hogy a közjegyző valamennyi eljárása során hivatali titoktartási kötelezettséggel, függetlenül és pártatlanul jár el, közreműködési és a felek tekintetében kioktatási kötelezettsége áll fenn. Eljárásai során bizonyítást korlátozottan folytathat le, kényszerítő intézkedést pedig egyáltalán nem alkalmazhat.

[40] Szigorú formai (például okiratok összefűzése, oldalszámozása) és eljárási (felolvasás, elektronikus archiválása, többszörös nyilvántartások vezetése, irattár működtetése, összetett lajstrom és ügyszám rendszer alkalmazása) követelményeket kell betartania, melyek elsősorban arra irányulnak, hogy az eljárása során létrejött közokiratok (ügyleti vagy ténytanúsító okiratok, határozatok, eljárási jegyzőkönyvek, feljegyzések) hamisítását vagy rosszhiszemű megsemmisítését megnehezítsék vagy lehetetlenné tegyék. (Ilyen például az eredeti ügyleti okiratok közjegyző általi megőrzési kötelezettsége, amely következtében a megőrzött és a felek eredeti aláírását tartalmazó okirat kikerül azok rendelkezése alól.)

[41] Garanciális elemek továbbá a felek ügyleti és belátási képességének, jogosultságának, ügyleti akaratának fokozott vizsgálata, amely során az eljáró közjegyző a hozzáférhető közhiteles nyilvántartások adatait használja fel.

3.5. Jogorvoslati lehetőségek

[42] A közjegyző által lefolytatott eljárásokban különbséget kell tenni aszerint, hogy az eljárás határozat (végzés) meghozatalával zárul vagy a lefolytatásra enélkül kerül sor. Ez determinálja ugyanis az eljárásokban igénybe vehető jogorvoslatok körét. Míg a határozatok tekintetében (ha jogszabály úgy rendelkezik akár az eljárást vezető határozatok tekintetében is) fellebbezésnek van helye (->fellebbezés), addig azokban az eljárásokban, ahol ilyen határozat meghozatalára nem kerül sor, egyéb jogorvoslati lehetőségek biztosítottak.

[43] A fellebbezésen túl jogorvoslati lehetőség a közjegyzői eljárásokban fizetési meghagyásos eljárás esetében az ellentmondás és a perújítás, európai fizetési meghagyásos eljárásban az ellentmondás, a felülvizsgálat, a végrehajtás elrendelésére vonatkozó eljárásban a végrehajtási záradék törlése vagy végrehajtási lap visszavonása iránti kérelem, hagyatéki eljárásban a hagyatéki eljárás megisméltése iránti kérelem, öröklési per kezdeményezésének lehetősége, a valószínű örökös bizonyítvány ellen pedig a kifogás.

[44] Minden közjegyzői eljárás tekintetében biztosított továbbá a polgári per útján történő

igényérvényesítés (fellebbezés, perújítás, felülvizsgálat) az érdekvédelem céljából. Lehetőség van a Pp. szerinti megfelelő kifogás, továbbá a közjegyző eljárása kapcsán a területi kamara felé panasz előterjesztésére is. A panasz eljárás lefolytatása esetén (amennyiben indokolt, a területi kamara fegyelmi eljárást is kezdeményezhet).

[45] Idesorolható még az eljárási jellegű korrekciós lehetőség (akár közjegyzői okiratok, akár közjegyzői határozatok, akár regisztratív bejegyzések tekintetében), a kijavítás iránti kérelem, amelyet a közjegyző kérelem alapján bírál el vagy hivatalból kezdeményezi a kijavítást és amely ellen meghatározott esetben fellebbezés lehetősége is biztosított, valamint ennek egyszerűsített változatát, amely csak közjegyzői okiratok esetében és csak valamennyi fél által együttesen kezdeményezhető – a záradéki kijavítást.

[46] A közjegyzői eljárás során igénybe vehető jogorvoslatok tekintetében a Pp., a *közjegyzői ügyvitel szabályairól* szóló 37/2003. (X. 29.) IM rendelet (KÜSZ) és a közjegyzői eljárásokat szabályozó egyes speciális jogszabályok rendelkezései az irányadók.

4. Az egyes közjegyzői nemperes eljárások csoportosítása azok sajátosságai szerint

[47] Jóllehet a közjegyzői nemperes eljárások tételesen meghatározhatók és konkrétan szabályozásra kerülnek, mégsem hanyagolható el rendszertani szempontból történő elemzésük. Mivel többfunkciós eljárásokról van szó, ezért különféle csoportosítási szempontokat választhatunk, és ezáltal az eljárások célját és lényegét is jobban megérthetjük, mintha pusztán dogmatikai elemzésnek vetnénk alá őket. Általánosságban elmondható ugyanis, hogy valamely rendszer összefüggéseinek és működési elveinek felismerése egyben magát a rendszer megismerését és a rendszer elemeinek megismerését is jelenti. Ennek tükrében a közjegyzői nemperes eljárások számos elv szerinti csoportosítása képzelhető el, amelyből a szócikk az általános megismerés szempontjából leginkább kézenfekvőket igyekszik bemutatni, lehetőleg olyan módon, ahogyan a jogirodalomban eddig még nem kerültek bemutatásra. Az eljárások jellege szerint megkülönböztethetünk tehát ügyleti, igényérvényesítési, őrzési jellegű, bizonyítás felvételével, jogviszony megszűnésével és jogutódlással kapcsolatos közjegyzői eljárásokat.

4.1. Ügyleti jellegű közjegyzői eljárások

[48] A 3.2. pontban már utaltunk a közjegyzői eljárások bipolaritására, amelyben az egyébként jogügyleti jellegű ügyleti okirat szerkesztési eljárás elhatárolásra került a hatósági jellegű egyéb nemperes eljárásoktól. Akkor az eljárásban résztvevő felek szempontjából vizsgáltuk a témát, most azonban inkább azt hangsúlyoznánk, hogy mi az eljárás tárgya. Az ügyleti jellegű közjegyzői eljárástípus esetében a cél az, hogy az eljárás eredményeként (a felek akaratának megfelelően) egy új jogügylet jöjjön létre, amely az eljárásban lévő ügyfelek tekintetében kötelmi vagy – amennyiben jogszabály úgy rendelkezik – dologi hatályú jogokat és kötelezettségeket keletkeztet. Ebbe a csoportba tartozik a közjegyzők valamennyi ügyleti közokirat szerkesztési tevékenysége, amely során olyan szerződéseket vagy jognyilatkozatokat készít, amelyek addig nem léteztek (akár azért, mert a felek magánokirati vagy szóbeli formában nem hozták azt létre, akár azért, mert ilyen formákban nem is jöhet létre az adott ügylet), vagy léteztek ugyan, de nem közokirati (és így minősített joghatások nélküli) formában. Az így készült okiratok rendelkeznek a közokirati bizonyító erő és a közvetlen végrehajthatóság jogkövetkezményével is, ha a tartalmukat tekintve megfelelnek a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény (Vht.) és a Közjtv. vonatkozó rendelkezéseinek. A közvetlen végrehajthatóság mindazonáltal nem szükségszerű eleme az ilyen okiratoknak, mivel számos esetben maga a közokirati bizonyító erő is elegendő előny az eljárásba lépő felek számára ahhoz, hogy ezt az okirati módot válasszák. Idesorolható még a közjegyző egyéb eljárása során (például hagyatéki eljárás) jegyzőkönyvbe foglalt egyezség az adott eljárás felei tekintetében.

4.2. Igényérvényesítési jellegű közjegyzői eljárások

[49] A struktúrát tekintve az igényérvényesítésre irányuló nemperes eljárások nevükben hordozzák a céljukat. Idetartozik a fizetési meghagyásos eljárás, az európai fizetési meghagyásos eljárás, valamint az okirat, határozat, vagy közjegyzői díjjegyzék alapján lefolytatandó végrehajtás elrendelési eljárás. Az első kettő esetében a végrehajtás egy esetleges jogkövetkezménye az egyébként kétfélelépcsős és egymással összefüggő kapcsolódó igényérvényesítési eljárásnak, azaz az első lépcső (tehát a fizetési meghagyás kibocsátására irányuló eljárás) során juthat az eljárást kezdeményező jogosult fél egy végrehajtás alapjául szolgáló határozathoz, míg ezt követően egy külön kezdeményezett kötött illetékességű kapcsolódó eljárásban van lehetőség a határozat alapján a végrehajtás kezdeményezésére. Az utóbbi három eljárás esetében egy megelőző önálló nemperes eljárás keretében (azaz közjegyzői okirat szerkesztés, egyéb nemperes eljárásban hozott végrehajtható határozat vagy megfelelően kiállított közjegyzői díjjegyzék) születik meg az a bizonyos végrehajtás alapjául szolgáló okirat, amely az önálló igényérvényesítési eljárás kezdeményezésének alapját képezi.

[50] Fontos kihangsúlyozni, hogy a közjegyző valamennyi igényérvényesítési eljárás esetén elsőfokú bírósági szerepkörben jár el akként, hogy a végrehajtási szakaszban csupán a végrehajtást elrendelő bíróság feladatát látja el és nem lép át fogantató bírósági ügykörbe.

[51] Közvetett módon ugyan, de mégis idekapcsolódik a közjegyző által kiállított nemzetközi végrehajthatósági tanúsítványok köre, mégpedig olyan esetekben, amikor a végrehajtás elrendelésére a magyar közjegyzőnek nincs joghatósága, ugyanakkor a külföldön kezdeményezett végrehajtási eljárásnak előfeltétele egy hatósági tanúsítvány a végrehajtás alapjául szolgáló okiratot készítő vagy határozatot kiállító szerv részéről, függetlenül attól, hogy a hivatkozott tanúsítvány kiállítására a **Brüsszel I rendelet**,^[24] az **Euvhr.**^[25] vagy a **Luganói Egyezmény**^[26] alapján kerül sor. A végrehajthatósági tanúsítvány eljárási szerepe az egyes jogforrások meghatározott részei tekintetében eltérő. Vagy egy formális eljáráskönnyítő igazolásforma (végrehajthatóságot nem keletkeztet, csupán közhiteles információkkal szolgál a kompetens szerv részére az alapokiratról), amely kiállítását egy, a felhasználási országban lefolytatott alakszerűségi okiratvizsgálat követ (ez a tényleges végrehajthatóvá nyilvánítás – *exequatur* eljárás), addig más esetben már további megfeleltetés nélkül az európai végrehajtási jogcím közvetlen elismerését eredményezi a felhasználási országban.

4.3. Őrzési jellegű közjegyzői eljárások

[52] A célzott őrzési eljárások (végrendelet megőrzése, okirat, váltó vagy adathordozó őrzése, pénz, értéktárgy vagy értékpapír bizalmi őrzése) tekintetében az eljárást minden esetben megelőzi egy közokirat szerkesztésre irányuló eljárás (legyen az akár okirati, akár jegyzőkönyvi formájú), ahol elképzelhető a tartalom ügyfelek általi részleges meghatározása, ám maga az őrzés során kifejezett cél, hogy a közjegyző már csak a törvény keretei és az alapul vett okirat előírásai szerint járhatson el, hiszen az alapügyet az ügyfelek saját elhatározásuk szerint szabadon alakíthatják. Az őrzési eljárás jelen van a közjegyzői ügyvitelben is, ezáltal szervesen kapcsolódik a közjegyzői okirat szerkesztési eljárástól eltérő egyéb eljárásokhoz is. Hagyatéki, fizetési meghagyásos vagy végrehajtási eljárás során például a közjegyző őrizetbe veszi és megőrzi a beadványokat, az esetlegesen elé terjesztett bizonyítékokat, de szakértő kirendelése vagy előzetes bizonyítás során ideiglenesen megőrzi a beérkező szakvéleményt és a felvett bizonyítékokat (például a bemutatott szemletárgyat). Ugyancsak ügyviteli aspektusban kerül sor az egyéb eljárások során (tehát nem csupán a célzott pénz vagy értéktárgy őrzési eljárás során) esetleges egyéb pénzügyi megőrzésére a közjegyzői eljárásban. (Ilyenek például a szakértői díj, a gondnokok díja). Természetesen találhatunk példát a regisztratív eljárástípusokkal való ötvöződéseire is a házassági és élettársi vagyoni jogi szerződések nyilvántartása tekintetében, ahol a regisztratív sajátosság (az ilyen jellegű vagyoni jogi megállapodások meglétének vagy meg nem létének nyilvántartása és az

erre vonatkozó információszolgáltatás) párosul az őrzési jelleggel (a nyilvántartásba vett megállapodás egy eredeti példányának közjegyző általi megőrzése).

[53] Az őrzési jelleg ilyen súlyozott jelenléte a közjegyzői eljárásokban főképp azzal magyarázható, hogy a közjegyző egy független és pártatlan szerv szerepét tölti be az adott eljárásban, és az eljárás eredményességének kifejezetten az adott dolog (okirat, adathordozó, pénz, értéktárgy vagy értékpapír) felek birtokából és adott esetben rendelkezése alól történő kikerülése az egyik előfeltétele. Az előbb említetteken túl a közjegyző egyéb dolgot nem vehet őrizetbe eljárása keretében. Az őrzést a közjegyző megfelelő körülmények biztosításával biztonságosan, pénz esetén elkülönített alszámlán végzi.

[54] A közjegyzői ->letét viszont külön bekezdést érdemel, mivel nem egy célzott őrzési, hanem egy őrzéssel vegyes célzott teljesítési eljárás. Ennélfogva nem előzi meg a fentiekben hivatkozott közokirat szerkesztési eljárás. Míg a korábban bemutatott őrzési eljárások a bírósági letéthez hasonló eljárási jelleget öltenek, addig a közjegyzői letét a bírósági letéti eljárással kifejezetten azonos hatályú mindamelllett, hogy rendelkezik a közjegyzői eljárások alapvető általános tulajdonságaival. Az eljárás pénz, értékpapír (kivéve dematerializált) és egyéb okirat teljesítésére irányul. Speciális őrzési eljárás, mivel a tárgyat képező letét elfogadásáról és kiadásáról az eljárást lefolytató közjegyző határoz, azonban a letétet a közjegyző rendelkezése alapján a Magyar Országos Közjegyzői Kamara őrzi elkülönített számlán.

4.4. Bizonyítás felvételével kapcsolatos közjegyzői eljárások

[55] Ez az eljárástípus igen összetett, mivel közvetett módon valamennyi közjegyzői eljárás során létrehozott okirat, határozat a maga nemében közokirati bizonyító erővel bír. Mégis csak azok az eljárások tartoznak ebbe a csoportba, amelyek kifejezetten abból a célból jönnek létre, hogy meghatározott tények fennállását vagy jognyilatkozat megtételét tanúsítsák.

[56] Idesorolhatók tehát a ténytanúsító okiratok akár záradéki, akár jegyzőkönyvi formában, és ezek közül is a leggyakrabban használt záradéki formájúak a klasszikus ötös típusútagolással meghatározva, azaz a névalírás hitelesítése, másolat hitelesítés, közhiteles nyilvántartás tanúsítása, okirat felmutatás tényének tanúsítása és a fordítás hitelesítése A jegyzőkönyvi formában felvett ténytanúsítások pedig olyan sokfélék lehetnek, hogy nem is tipizálhatók.

[57] Idetartoznak azok az ügyleti okiratok is, amelyek se nem jegyzőkönyvi, se nem záradéki, hanem ügyleti okirati formában jönnek létre. Az különbözteti meg őket a tipikus ügyleti okirattól, hogy nem a közvetlen végrehajtás joghatását, hanem a közokirati bizonyító erőt kívánják elérni a létrehozatalával (ilyen például a tanúvallomás okiratba foglalása és számos egyoldalú jognyilatkozat, mint a teljes hatályú apai elismerő nyilatkozat vagy a befogadó nyilatkozat, de számtalan tartalommal jöhet létre).

[58] Fontos külön is megemlíteni a jelenleg a közjegyzői törvény által szabályozott^[27] „peren kívüli eskü” közjegyzői tanúsítását, amely minden angolszász típusú jogrendet alkalmazó országban klasszikus bizonyítási forma, a magyar jog azonban az intézményt nem ismeri. Az ilyen tanúsítvány felvételére akár záradéki, akár jegyzőkönyvi formában sor kerülhet, azonban a fentiek okán kizárólag külföldi felhasználás céljából.

[59] A nemzetközi vonalat követve megemlíthetők a konzuli tanúsítványok^[28] is, amelyek a bekezdésben hivatkozott klasszikus záradéki és egyszerűbb jegyzőkönyvi tanúsítványok készítése hatáskörének konzuli tisztviselőkre történő delegálásával jöhetnek létre, külföldön található magyar külképviseleteken.

[60] A bizonyíték létrehozására irányuló okiratok közös jellemvonása, hogy minden esetben szükséges, hogy az okirat céljául szolgáló tény (azon tény, amely felvételére az okirat irányul) jogi jelentőségű legyen. Jogi jelentőség hiányában ilyen jellegű közjegyzői okirat nem készülhet.

[61] A bizonyításra, bizonyíték létrehozatalára irányuló okiratok mellett jelentős részt tesznek ki a bizonyítás felvételére irányuló célzott eljárások, vagyis az igazságügyi szakértő kirendelésére és az előzetes bizonyítás felvételére irányuló eljárás. Ezek az eljárások kifejezetten arra irányulnak, hogy egy meghatározott jogi helyzetben, a peres eljárást megelőzően olyan bizonyíték beszerzését tegyék lehetővé, amely a későbbi perben megítélés szempontjából egyenértékű a perbíróóság által közvetlenül felvett bizonyítékkal. Ebből következik, hogy ilyen eljárások lefolytatásának nincs helye abban az esetben, ha a tárgyan már peres eljárás van folyamatban. Az eljárás lefolytatása során pedig a közjegyzőnek azokat az eljárási elveket kell követnie, amelyeket a perbíróóság saját a bizonyítás felvétele során is alkalmaz. Csupán ebben az esetben biztosított ugyanis a bizonyítékok egyező megítélésének lehetősége.

[62] A két eljárás annyiban összefügg, hogy az előzetes bizonyítási eljárás során igénybe vehető egyik bizonyítási mód, az igazságügyi szakértő kirendelése egyszerűsített önálló eljárásban is igénybe vehető olyan esetekben, amikor pusztán egy szakkérdés eldöntése vagy abban történő állásfoglalás az eljárás tárgya. Ezzel szemben az előzetes bizonyítási eljárásban a felek többféle bizonyítási mód közül választhatnak azzal, hogy az eljárások során kényszerintézkedés nem alkalmazható.

4.5. Jogviszony, joghatás megszűnésével kapcsolatos közjegyzői eljárások

[63] Ebbe a csoportba tartoznak az értékpapír vagy okirat semmissé nyilvánítása tekintetében lefolytatott eljárás és a bejegyzett élettársi kapcsolat közjegyző általi megszüntetése.

[64] Az első eljárás esetében egy kibocsátott értékpapír vagy okirat kapcsán fennálló jogok és követelések jogi semmissé nyilvánításáról van szó (ami nem azonos az értékpapírok vagy egyes okiratok fizikai megsemmisítése tárgyában felvett jegyzőkönyvi tanúsítvánnyal, amely a jelen szócikk 4.4. pontjában meghatározott bizonyítás felvételével kapcsolatos eljárások csoportjába tartozik). Ebben az eljárásban a közjegyző szerepe az, hogy az elveszett, eltűnt, azaz tárgyi formájában fel nem lelhető fizikai értékpapírokhoz vagy okiratokhoz fűződő jogokat és kötelezettségeket, megfelelő garanciális eljárás alkalmazása során (azaz a kibocsátó igazolásának bekérése a jogok, jogosultak és adatok tekintetében, jogosult személyazonosítása, nyilvános hirdetések megfelelő időperiódusra történő közzététele) elválassza az értékpapírok vagy okiratok fizikai formájától, hogy a kibocsátó új, materializált formában létre tudja hozni. Itt tehát jogok a szó konkrét értelmében nem szűnnek meg, csupán a fel nem lelhető papírokhoz történő kapcsolódás joghatása szűnik meg.

[65] A második eljárás egy – bejegyzett élettársak között – fennálló olyan jogviszony megszüntetéséről szól, amelyben a felek közös szándéka a jogviszony befejezése és nem maradt közöttük olyan nyitott kérdés vagy nem áll fenn vonatkozásukban olyan jogvita, amelynek eldöntése külön peres eljárás lefolytatását igényelné. Következtes jogalkotói irány és kontinentális jogi gyakorlat, hogy azokban az esetekben, amikor lehetőség van arra, hogy a felek vita nélkül, közös megegyezés alapján rendezzék jogviszonyaikat, akkor azt – kivonva a peres eljárások köréből – egy egyszerűsített elvek alapján működő gyorsabb nemperes eljárás keretében tehessék meg. Ez az elv alkalmazásra kerül a magyar jogban is és megmutatkozik számos egyéb – más csoportba sorolt – közjegyzői eljárásban is. A bemutatott megszüntetési eljárásban a közjegyző pontosan a fent hivatkozott irányelvnek megfelelő feltételek vizsgálatára szorítkozik csupán egy egyszerűsített formális eljárás keretei között, amelynek eredményeképp a jogviszony megszüntetéséről határozattal rendelkezik és a nyilvántartásból való törlés tekintetében hivatalból intézkedik.

4.6. Jogutódlással kapcsolatos külön közjegyzői eljárások

[66] Ebben a kategóriában is elmondható, hogy a jogutódlás megállapítása több közjegyzői eljárásnak is részét képezi és eljárásjogilag ezekhez is kapcsolódik (mint például a jogutódlás

megállapítása fizetési meghagyás vagy okirat tekintetében kezdeményezett végrehajtás esetén, vagy például ezek alapeljárásai tekintetében a felek személyében bekövetkezett változás kezelésére irányuló eljárás). Olyan eljárások is vannak, amelyek irányulhatnak jogutódlás létrehozására (például a közjegyzői ügyleti okirat szerkesztési eljárás során az elkészítendő szerződés eredményezhet kötelmi jellegű vagy társasági jogi jogutódlást).

[67] Jelen pont azonban - ahogyan arra a címe is utal - kifejezetten azokat az eljárásokat foglalja magában, amelyeknél maga a jogutódlás megállapítása az eljárás konkrét célja. Ezek az eljárások a hagyatéki eljárás, a közgyűjteményben elhelyezett dologra vonatkozó valószínű öröklési jogcím igazolására irányuló eljárás, a hitelbiztosítéki nyilvántartásba bejegyzett jogosult vagy kötelezett jogutódlásának megállapítására irányuló nemperes eljárás.

[68] A hagyatéki eljárás az egyik legalapvetőbb közjegyzői eljárás. Kiemelt szerepét az is mutatja, hogy mindig külön normában került szabályozásra, amelyek közül a jelenleg hatályos *a hagyatéki eljárásról szóló 2010. évi XXXVIII törvény* (Hetv.). Specialitása bipolaritásában is rejlik, ugyanis két szakaszból áll, az önkormányzati előkészítő szakaszból - amelynek során a hagyatéki iratanyag összeáll - és a közjegyzői szakaszból - amelynek során az öröklési jogcím megállapításra kerül. Az eljárásban nem a hagyaték tulajdonjogának átruházása a cél, hanem annak megállapítása, hogy a hagyatékból mely elemek kit és milyen jogcímen illetnek meg. Ennek tükrében kerülhet sor a hagyaték közjegyző általi teljes vagy ideiglenes hatályú átadására. Természetesen az eljárás során a közjegyző törekszik arra, hogy a felek között konszenzus jöjjön létre, mivel nagy szerepet kap az eljárás során a felek akarata. A hagyatéki eljárás fő jellemvonásai közé tartozik, hogy amennyiben a felek között nincs jogvita, úgy az eljárás könnyen és gyorsan befejezhető. Bizonyításnak itt is csupán korlátozottan van helye (csak ami hivatalból vizsgálendő a hagyatéki eljárás során, azaz például a végintézkedések, a vagyoni jogi megállapodások megléte, a szóbeli végrendelet megtételének körülményei, a hagyaték tárgyát képező ingatlan leltári értéke, személyazonosító okiratok megléte és egyéb olyan tények, amelyek az öröklési jogcímek megállapításához, az eljárás lefolytatásához elengedhetetlenül szükségesek és a törvény az eljárás során történő vizsgálatukat előírja), így elsődleges, hogy a jogvitát a felek ne a hagyatéki eljárásban döntsék el, hanem egy szükség szerinti öröklési perben. Természetesen a bizonyítás korlátozott volta nem fosztja meg a feleket attól, hogy állításaik alátámasztása érdekében önkéntes alapon bizonyítékokat nyújtsanak be a közjegyző részére. A közjegyző törvényes kioktatási kötelezettségének eleget téve tájékoztatja az eljárásban részes feleket jogaikról, kötelezettségeikről, valamint arról, hogy milyen eljárásjogi lehetőségeik vannak igényeik, követeléseik érvényesítésére és kötelezettségeik teljesítésére. Az eljárásban annak összetett jellegére tekintettel különös jelentősége van annak, hogy bizonyos jognyilatkozatokat a felek mely tények ismeretében tesznek meg, ezért az eljárás formális keretek között zajlik, amelynek „karmestere” a közjegyző.

[69] A közgyűjteményben elhelyezett dologra vonatkozó valószínű öröklési jogcím igazolására irányuló eljárás keretében állami vagy helyi önkormányzati fenntartású közgyűjteményben őrzött, állami tulajdonú és a kulturális javak körébe tartozó, de adott igénylő részére állami határozat alapján kiadható vagyontárgyra vonatkozó valószínű öröklési jogcím igazolása történik valószínű örökös bi bizonyítvány kiadásával. A közjegyző nemperes eljárásban vizsgálja a jogszabályban meghatározott előfeltételeket és határoz a bizonyítvány kiadásáról, amelynek garanciális kifogásolási lehetőségét nyilvános fórumon biztosítja az eljárás befejezését megelőzően. A vonatkozó jogszabályok széles körben meghatározzák az eljárás során benyújtandó iratok körét, ezeken túl az eljárásban bizonyítás lefolytatásának helye nincs.

[70] A hitelbiztosítéki nyilvántartásba bejegyzett jogosult vagy kötelezett jogutódlásának nyilvántartási átvezetésére irányuló nemperes eljárás - jóllehet a benne született jogerős határozat alapján technikailag egy regisztratív eredménnyel, azaz a Hitelbiztosítéki Nyilvántartás (HBNY) bejegyzés tartalmának módosításával záruló eljárás - mégis elhatárolandó a hivatkozott regisztratív eljárás bejegyzés módosításra irányuló részétől, amelynek kötelmi alapú jogutódlás és minden egyéb olyan adatváltozás esetén van helye, ami nem sorolható az előbbi esetek közé. Az eljárás

során a közjegyző a hitelbiztosítéki nyilvántartásba bejegyzett jogosult, illetve kötelezett halála vagy (jogutóddal történő) megszűnése esetén dönt a jogutódlás tárgyában a kérelemhez csatolt iratok alapján, egyebekben az eljárásban bizonyításnak nincs helye. A jogutódlás alapjául szolgáló tényeket és körülményeket tehát a közhiteles nyilvántartások, valamint a kérelmező valószínűsítése alapján vizsgálja. Nem sorolható ide (jóllehet jogutódlással kapcsolatos ám erősebben regisztratív jelleget öltő) a *hitelbiztosítéki nyilvántartásról szóló 2013. évi CCXXI. törvényben* külön szabályozott azon esetkör, amikor a zálogjogosult vagy a zálogkötelezett személyében történt átalakulás vagy egyesülés folytán bekövetkezett változás eredményeként a hivatkozott felek valamelyike jogutódi hozzáférést kér a közjegyzőtől a változások rendszerben történő átvezetése céljából.

4.7. Regisztratív vonatkozású közjegyzői eljárások

[71] A közjegyzői tevékenység közhiteles jellegéből fakadóan adott a lehetőség, hogy a közhitelességi eljárási garanciákat meghatározott közhiteles nyilvántartások létrehozatalára és fenntartására használják. A regisztratív közjegyzői eljárások (Hitelbiztosítéki Nyilvántartás, azaz HBNY, Végrendeletek Országos Nyilvántartása, azaz VONY, Élettársi Nyilatkozatok Nyilvántartása, azaz ENYER, a Házassági és Élettársi Vagyonjogi Szerződések Elektronikus Nyilvántartása, azaz HVSZNY és a Hitelbiztosítéki Nyilvántartást megelőzően működő, de még ma is hatályos adatállományt tartalmazó – ezért aktív – Zálogjogi Nyilvántartás azaz ZONY, valamint az Egyedi Azonosításra Minden Kétséget Kizáróan Alkalmazható Ingóságokat Terhelő Zálogjogok Nyilvántartása, azaz GKZONY) során a cél a nyilvántartás vezetése. Ennek keretei között mozoghat az eljárás akkor is, ha formális végzés nem születik, csupán tanúsítvány kiállítására vagy regisztráció bejegyzésére/törlésére kerül sor (akár alakszerű határozat meghozatala nélkül is). Ebből következően az ilyen eljárások inkább a korábban meghatározott egyéb nemperes eljárások, semmint a közjegyzői okirat szerkesztési eljárások jellegét öltik, vagyis az eljárások lefolytatása során nem elsődlegesen a felek akaratának érvényre juttatása a cél, hanem az eljárási formulák alkalmazása, valamint az eljárás jogszerű és eredményes befejezése.

[72] Ahogyan más eljárásoknál is utalt a szócikk erre, itt is találhatunk példát az eljárástípus egyéb közjegyzői eljárásokkal ügyviteli szempontból történő ötvöződésére. A közjegyzői okiratba foglalt és bejegyzést indukáló szerződéseknel a HBNY tekintetében például illetékességi összefüggések vannak a közokiratot szerkesztő vagy a bejegyzést végző közjegyző személyét illetően, míg ugyanitt más esetekben (így a GKZONY esetében is) a közjegyzői okiratba foglalt bejegyzési/törlési/módosítási kérelem alakszerűsége meghatározza az eljárás további részeiben előterjesztett ugyanilyen jellegű kérelmek alakszerűségét. Egyéb regiszterbe történő bejegyzés kapcsán pedig alkalmazásra kerül a közjegyző ügyviteli jellegű, kapcsolódó őrzési eljárása (például a VONY rendszer esetében a letétbe vett végrendelet, a HVSZNY esetében a letétbe vett vagyonjogi megállapodás).

[73] A regiszterek technikai és informatikai hátterét – működtetve és fejlesztve a hivatkozott nyilvántartásokat – a Magyar Országos Közjegyzői Kamara biztosítja. Fontos szempont és a regiszterek jelentőségét növeli, hogy az elektronikus aláírások és a digitális technológia térhódításával az úgynevezett biztonságos elektronikus regiszterek és a hiteles információszolgáltatás egyre nagyobb szerepet kapnak a jogszolgáltatási feladatok ellátása során is.

5. A közjegyzői nemperes eljárások jövője

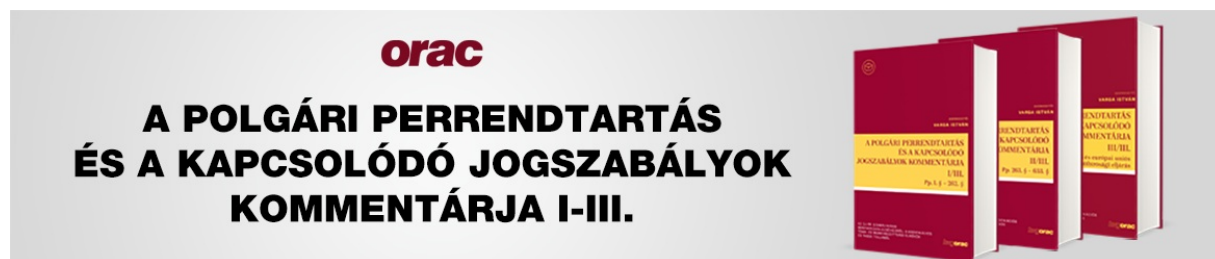
[74] Az információs technológiák és ezekkel együtt az elektronikus okiratok és minősített digitális aláírások térhódítása természetesen a közjegyzői eljárásokra is rányomja majd bélyegét. Az elektronikus aláírások már jelenleg is alkalmazásra kerülnek a hivatali kommunikáció, az archiválás és az elektronikus tanúsítványok és kiadványok elkészítése során. A kérdés az, hogy hol húzódik az a határ, amelyen túl már a hiteles személy mint emberi tényező közreműködése nem nélkülözhető, és hogy létezik-e tökéletesen biztonságos elektronikus rendszer.

[75] Kétségtelen, hogy az átjárható és egymással összefüggő elektronikus nyilvántartások képezik majd a jövőt valamennyi peres és nemperes bírósági és egyéb hatósági eljárásban, amelynek lehetséges veszélyeit avagy pozitív hatásait még nem tudjuk teljes mértékben meghatározni, csupán az irányvonal látható.

[76] Kulcsfontosságú lesz az eljárásokat könnyítő (és nem feltétlenül helyettesítő) megfelelő szoftverek kifejlesztése, a meglévő és hatékonyan működő alkalmazásokhoz történő megfelelő alkalmazkodás.

[77] Szerepet kaphat majd az elektronikus aláírások közjegyző általi hitelesítése és vélhetően nagyobb teret kapnak majd az egyszerűsített nemperes eljárások.

[78] Elmondható, hogy a jogszolgáltató szervek közül a magyar közjegyző az egyes eljárásai során a hazai viszonyokhoz képest felkészültnek tekinthető az információs technológiai vívmányok alkalmazása tekintetében. Ez az irányvonal konzekvens a közjegyzői eljárásokban és megkerülhetetlen tényező lesz az egyes új közjegyzői hatáskörök kialakítása során is.

6. JEGYZETEK

[1] E rendelkezéseket a Florentinának nevezett, a római jog újjáéledésének alapját jelentő kódex támasztotta fel. A *tabelliókra* vonatkozó szabályokat analógiával a közjegyzőkre is elkezdték alkalmazni.

[2] ÉRDÚJHELYI Menyhért: *A közjegyzőség és hiteles helyek története Magyarországon*, Budapest, Magyar Királyi Közjegyzők Országos Egyesülete – Pallas Részvénytársaság Nyomdája, 1899, reprint Budapest, MOKK, 2004.

[3] HAJNAL István: „Racionális fejlődés és írásbeliség” in HAJNAL István: *Technika, művelődés*, Budapest, MTA Történettudományi Intézete, 1993, 49–50.

[4] TÓTH Ádám: „A közjegyzőség eredete” in VARGA István (szerk.): *Polgári nemperes eljárások joga*, Budapest, ELTE Eötvös, 2010, 730.

[5] Helmut CONIG: *Römisches Recht in Deutschland*, Milano, Giuffrè, 1964, 6, 7. §.

[6] *Lexikon des Mittelalters*, Munich, LexMa, 2000, 1273.

[7] NAGY Gábor (szerk.): *Magyar Középkor, Az államalapítástól Mohácsig*, Veszprém, Könyves Kálmán, 1995, 248, M3 oklevél.

[8] Erre egészen bő felsorolást ad ÉRDÚJHELYI (2. j.) 40–47.

[9] Valójában a királyi közjegyzőségről szóló törvénycikk hagyatéki eljárásokról szóló XI. fejezetét az 1886. évi VII. tc. (a közjegyzői törvény novellája) módosította, és ezt követően volt lehetősége a közjegyzőknek a hagyatéki tárgyalások vezetésére. Több módosítás után az 1927. évi IV. tc. rendelkezései szerint volt csupán a közjegyző az „örökösödési eljárás központi figurájának” tekinthető, ROKOLYA Gábor: „Királyi közjegyzőség hatáskörei” in ROKOLYA Gábor: *A polgári közjegyzőség emlékezete*, Budapest, MOKK, 2009, 39.

- [10] Lásd ROKOLYA (9. j.) 39.
- [11] ÉRDÚJHELYI (2. j.) 55.
- [12] TÓTH (4. j.) 738.
- [13] Lásd a Nagy-Britanniára és az Amerikai Egyesült Államokra vonatkozó megállapításokat. MÁTÉ Viktor – SAJBEN Tamás: *Külföldi közokiratok a magyar közjegyzői eljárásban és a világ közjegyzőinek tevékenysége ennek tükrében*, Budapest, MOKK, ²2013, 275, 357.
- [14] A közjegyzői eljárások köre egyes államok esetében eltérő, részletesen lásd MÁTÉ–SAJBEN (13. j.).
- [15] A latin típusú közjegyzők sajátosságairól lásd MÁTÉ–SAJBEN (13. j.) 115.
- [16] Article 34 de la Loi sur le notariat.
- [17] Articles 2818 et 2819 du Code civil du Quebec.
- [18] Robert TURNER: „Az angol közjegyzői okiratok elismerése Európában. A Common Law forradalma” *Közjegyzők Közlönye* 2008/7–8, 7.
- [19] A konzuli okirat készítési és a konzuli tanúsítvány készítési tevékenységet az 1/2002. (I. 23.) KÜM–IM együttes rendelet szabályozta, amelynek rendelkezéseit a 2/2016. (IV. 15.) KKM rendelet hatályon kívül helyezte. A konzuli tisztviselők tanúsítványkészítési eljárását jelenleg a *konzuli védelemről szóló 2001. évi XLVI. törvény* szabályozza.
- [20] Lásd a *csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló 1991. évi XLIX. törvény, valamint az azzal összefüggő egyes törvények módosításáról szóló 2017. évi XLIX. törvényt*, amelynek 45, 46. §-aiban foglaltak szerint némiképp módosult a hitelbiztosítéki nyilvántartásba bejegyzett jogosult vagy kötelezett jogutódjának megállapítása iránti eljárás. Maga a külön nemperes eljárás a természetes személyek jogutódlásának megállapítására korlátozódik, és a gazdasági társaságok tekintetében a jogutódlás a bejegyzések módosítására irányuló egyéb eljárások rendje szerint kerül a nyilvántartásban átvezetésre.
- [21] A törvény, a *nemzetközi magánjogról szóló 1979. évi 13. törvényerejű rendeletet* váltotta.
- [22] *650/2012/EU rendelet az öröklési ügyekről és az európai öröklési bizonyítvány bevezetéséről*.
- [23] Magyarországnak joghatósági kikötéseket tartalmazó bilaterális nemzetközi egyezménye áll fenn többek között Ausztriával, Franciaországgal, Németországgal, Oroszországgal és a volt szocialista utódállamok többségével, de például Tunéziával is.
- [24] *A polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, 2000. december 22-i 44/2001/EK tanácsi rendelet* (a továbbiakban: Brüsszel I. rendelet).
- [25] *A nem vitatott követelésekre vonatkozó európai végrehajtható okirat létrehozásáról szóló, 2004. április 21-i 805/2004/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet* (a továbbiakban: Euvhr.).
- [26] *A polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, Luganóban 2007. október 30. napján aláírt Luganói Egyezmény* (a továbbiakban: Luganói Egyezmény).
- [27] Jelenleg az Nmjtvt. szabályozza, az új Polgári Perrendtartás reformjával szabályozása bekerült a közjegyzői törvénybe is, hiszen létjogosultságát az intézmény a napi jogalkalmazás során folyamatosan bizonyítja.
- [28] Lásd jelen szócikk 3.2 pontja.